มาตรการทางกฎหมายในการสร้างหลักประกันสิทธิแก่เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ในการมีสิทธิได้รับแสงสว่าง (Right to Light)

LEGAL MEASURES TO PROTECT THE RIGHT OF ESTATE OWNERS TO RECEIVE SUNLIGHT (RIGHT TO LIGHT)

แพร ปัญจมนัส

Prae Panjamanas

นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ : prae.panj@dome.tu.ac.th

Graduate student of Master of Laws Program in Natural Resources and Environmental Law,
Faculty of Law, Thammasat University : prae.panj@dome.tu.ac.th

Received : March 7, 2024
Revised : May 30, 2024
Accepted : June 17, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาปัญหาการประกันสิทธิในการได้รับแสงสว่างของเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ (Right to Light) เนื่องจาก การขยายตัวของพื้นที่ชุมชนเมืองที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในกรุงเทพมหานครที่มีการอยู่อาศัยกันอย่างหนาแน่น เกิดการลดปริมาณการใช้พื้นที่แนวนอนลงและเพิ่มปริมาณพื้นที่ในแนวตั้งมากขึ้น ส่งผลต่อความเสี่ยงในการก่อสร้างปิดกั้นทางแสงพื้นที่ข้างเคียงที่มากขึ้นในปัจจุบัน ผู้เขียนจึงเล็งเห็นว่า ปัญหาการก่อสร้างอาคารปิดกั้นทางแสงอาจมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอนาคต จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ควรนำมาพิจารณา

เมื่อพิจารณากฎหมายไทย พบว่าประเทศไทยไม่มีกฎหมายในการประกันสิทธิในแสงสว่างเป็นการเฉพาะ มีเพียงการพยายามตีความกฎหมายละเมิดเพื่อคุ้มครองสิทธิในการได้รับแสงสว่าง แต่ยังไม่มีความชัดเจนเพียงพอ เนื่องจาก จำต้องนำสภาพที่ตั้งของทรัพย์เป็นรายกรณีมาพิจารณาว่าเป็นความเดือดร้อนที่เกินควรคาดหมายหรือไม่ ทั้งกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ยังไม่มีความเหมาะสมเพียงพอต่อการประสิทธิในแสงสว่าง ยิ่งไปกว่านั้น สิทธิในการเข้าถึงสิ่งแวดล้อมที่ดียังได้รับการยอมรับเป็นสิทธิมนุษยชนสากล

ตามปัญหาดังกล่าว บทความนี้จึงใช้วิธีการศึกษาแนวคิดตามตราสารระหว่างประเทศ อาทิ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ปฏิญญาการประชุมขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ ปฏิญญาริโอว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา เพื่อนำหลักการมาปรับใช้แก่ประเทศไทย โดยจะศึกษาเฉพาะสิทธิมนุษยชน สิทธิในสุขภาพ และสิทธิในทรัพย์สิน รวมถึงใช้วิธีการศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศอังกฤษที่มีกฎหมายรับรองสิทธิในแสงสว่างไว้เป็นการเฉพาะ และประเทศญี่ปุ่นที่ยอมรับสิทธิในแสงสว่างเป็นสิทธิของพลเมืองไว้ในรัฐธรรมนูญ เพื่อหาข้อเสนอให้แก่ประเทศไทย

ดังนั้น บทความนี้จึงขอเสนอแนวทางการสร้างหลักประกันสิทธิแก่เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ในการมีสิทธิได้รับแสงสว่างแก่ประเทศไทย โดยแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 อย่างไรก็ดี การเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมีกระบวนการทางนิติบัญญัติที่ค่อนข้างซับซ้อนและใช้เวลานาน เพื่อให้ทันต่อการขยายตัวของสภาพเศรษฐกิจและสังคมจึงเห็นสมควรให้ขยายความสิทธิตามบทบัญญัติกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ให้ครอบคลุมถึงสิทธิในการได้รับแสงสว่าง และเพิ่มเติมบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และเพิ่มเติมกลไกการประกันสิทธิในการได้รับแสงสว่างจากบัญญัติกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ รวมถึงเพิ่มความร่วมมือระหว่างองค์กร

คำสำคัญ

สิทธิในแสงสว่าง, ทรัพยสิทธิ, การปิดกั้นทางแสง

ABSTRACT

This article explores the question of a guarantee of the property owners' right to receive sunlight (Right to Light) due to the continuous expansion of urban communities in Bangkok, where dense residential areas are continuously increasing. This expansion leads to a reduction in horizontal space usage and an increase in vertical space usage. Consequently, there is an increased risk of construction blocking light access to adjacent areas. The author suggests that the problem of building obstruction of light access may continue to escalate in the future. Therefore, it is an important issue that should be taken into consideration.

When considering Thai law, it is found that Thailand has no specific law on the protection of the property owners' right to receive sunlight (Right to Light). There are only attempts to interpret existing laws, Wrongful Acts, to protect the right to light. But there is still not enough clarity because It is necessary to take the condition of the property's location on a case-by-case basis into consideration to consider whether it is an injury or inconvenience than should naturally and reasonably be expected or not. The laws currently in force are not appropriate enough for protect the right to light. Moreover, The right to a healthy environment is also recognized as a universal human right.

Because of this problem, this article utilizes methods to study measures based on international agreements such as the Universal Declaration of Human Rights, the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, the Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment, and the Rio Declaration on Environment and Development, to apply the principles to Thailand. Specifically focusing on human rights, the right to health, and property rights. Including using a comparative study to examine how other countries i.e. the United Kingdom the UK, which has specific legislation protecting the right to light, and Japan, where the right to light is enshrined in the constitution as a citizen's right. This comparative analysis aims to provide recommendations for Thailand.

As a result, the article proposes guidelines for ensuring the rights of real estate owners to have the right to receive sunlight in Thailand. This could be achieved by amending the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560. However, amending the Thai Constitution is a complex legal and time-consuming process. To keep pace with economic and social developments, it is considered appropriate to expand rights under the legal provisions currently in force to include the right to receive light. Furthermore, it is recommended to supplement the provisions of the Civil and Commercial Code and enhance mechanisms for ensuring the right to receive light under the existing legislation. Additionally, increasing cooperation between organizations is essential.

Keywords

right to light, property right, sunlight blocking

1. บทนำ

กรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงที่มีประชากรอยู่อาศัยอย่างหนาแน่นอันมีข้อจำกัดด้านการใช้พื้นที่ แต่ด้วยสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่ยังเจริญขึ้น ส่งผลต่อความต้องการเข้ามาอยู่อาศัยหรือประกอบอาชีพในกรุงเทพมหานครยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงเกิดการปรับตัวโดยลดปริมาณพื้นที่ในแนวนอนลงและเพิ่มปริมาณพื้นที่ในแนวตั้งขึ้น[1] นำไปสู่ความเสี่ยงที่อาจก่อสร้าง ดัดแปลง หรือต่อเติมอาคารที่จะปิดกั้นทางแสงอาทิตย์ส่องไปยังพื้นที่ข้างเคียง ซึ่งการอยู่อาศัยโดยไม่ได้รับแสงอาทิตย์นั้นจะเกิดผลกระทบต่อภาระค่าใช้จ่ายและผลกระทบต่อสุขภาพของผู้อยู่อาศัยรายนั้น เนื่องจาก แสงอาทิตย์เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิต ทั้งพบว่าเมื่อมีคดีข้อพิพาทที่มีการก่อสร้าง ดัดแปลง หรือต่อเติมอาคารที่ปิดกั้นทางแสงอาทิตย์ส่องขึ้นสู่ศาล ศาลยุติธรรมประเทศไทยได้พยายามตีความกฎหมายลักษณะละเมิดเพื่อคุ้มครองและให้ความเป็นธรรมแก่เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ที่ถูกปิดกั้นทางแสงส่องนั้น[2] จึงพิจารณาได้ว่าปัญหาการก่อสร้าง ดัดแปลง หรือต่อเติมอาคารที่ปิดกั้นทางแสงส่องลงไปยังพื้นที่ข้างเคียงนั้นเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นและยังกระทบต่อสุขภาพหลายประการ จึงมีความสำคัญที่ประเทศไทยจำต้องตระหนักถึงให้มากพอกับปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อมอื่น

ประเทศไทยยังไม่มีบทบัญญัติกฎหมายใดที่บัญญัติรับรองหรือคุ้มครองสิทธิในการได้รับแสงสว่างเป็นการเฉพาะ เพียงแต่การพยายามตีความกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันเพื่อคุ้มครองสิทธิในการได้รับแสงสว่าง จะเท่ากับว่าเกิดความเสี่ยงให้เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ต้องแบกรับไปตลอดว่าอนาคตอาจมีการก่อสร้างอาคารขึ้นใหม่ที่อาจจะปิดกั้นทางแสงของตนเพื่อนำไปดำเนินการทางศาลว่าเข้าลักษณะของความเดือดร้อนเกินสมควรแก่เหตุหรือไม่ดังคดีละเมิดทั่วไป เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการประกันสิทธิในการได้รับแสงสว่าง (Right to Light) ผู้เขียนจึงเห็นควรให้นำบทบัญญัติของประเทศไทยที่พอจะมีความข้องเกี่ยวทั้งหมดมาพิจารณาเพื่อหาข้อเสนอแนะในการสร้างหลักประกันสิทธิในการได้รับแสงสว่างของเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติผังเมือง พ.ศ. 2562

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงมีความจำเป็นต้องนำมาตรการตามตราสารระหว่างประเทศที่กล่าวถึงสิทธิมนุษยชน สิทธิในสุขภาพ และสิทธิในทรัพย์สิน อาทิ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ปฏิญญาการประชุมขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ รวมถึงปฏิญญาริโอว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา มาพิจารณาเพื่อหาข้อเสนอแนะแก่ประเทศไทยในการสร้างการรับรองหรือคุ้มครองสิทธิในการได้รับแสงสว่าง และนำมาตรการตามกฎหมายประเทศอังกฤษที่รับรองสิทธิในการได้รับแสงสว่างเป็นทรัพยสิทธิ รวมทั้งประเทศญี่ปุ่นที่ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิในการได้รับแสงสว่างให้เป็นสิทธิพลเมือง มาพิจารณาเปรียบเทียบแก่ประเทศไทยเพื่อหาแนวทางแก้ไขโดยการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมาย เพิ่มเติมกลไกในกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน รวมถึงเพิ่มความร่วมมือระหว่างองค์กรให้การประกันสิทธิในการได้รับแสงสว่างของประเทศไทยมีประสิทธิภาพมากขึ้นดังจะกล่าวต่อไป

2. ข้อความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับแสงธรรมชาติ

ข้อความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับแสงธรรมชาตินี้จะมุ่งศึกษาเฉพาะความหมายและลักษณะของแสงธรรมชาติ รวมถึงผลกระทบจากการอยู่อาศัยโดยไม่ได้รับแสงธรรมชาติ ดังนี้

---

[1] กานต์ธีรา ภูริวิกรัย, ‘อ่านโจทย์เมืองใหม่ เมื่อคนไทยต้องอยู่บนตึกสูง (มากขึ้น) กับ ภัณฑิรา จูละยานนท์’ (The 101. World, 7 ตุลาคม 2564) <https://www.the101.world/panthira-julayanont-interview/> สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2567.

[2] คำพิพากษาฎีกาที่ 2949/2526 (ประชุมใหญ่ครั้งที่ 10/2526).

2.1 ความหมายและลักษณะของธรรมชาติ

แสงสว่างธรรมชาติ (Daylight) มีแหล่งกำเนิดมาจากดวงอาทิตย์ซึ่งส่งพลังงานสู่อวกาศโดยรอบในรูปของคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า มีความยาวคลื่นตั้งแต่คลื่นรังสีแกมมาจนถึงคลื่นวิทยุ สามารถเรียกได้โดยทั่วไปว่า รังสีดวงอาทิตย์ (Solar Radiation) แต่เมื่อผ่านเข้ามายังชั้นบรรยากาศของโลกแล้วจะมีเพียงเฉพาะบางส่วนเท่านั้นที่สายตามนุษย์จะสามารถรับรู้ได้ในรูปของแสงสว่าง ดังนั้น จึงสามารถนิยามได้ว่า แสงสว่างธรรมชาติ คือแสงสว่างที่มาจากรังสีของดวงอาทิตย์ที่สายตาของมนุษย์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้[3] หรือกล่าวได้โดยสรุปว่าเป็นแสงแดดจากดวงอาทิตย์

เมื่อดวงอาทิตย์ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดแสงธรรมชาติมีระนาบทางเดินบนท้องฟ้าในลักษณะแปรเปลี่ยนตามกาลเวลา กล่าวคือ ดวงอาทิตย์จะเปลี่ยนระนาบเคลื่อนที่บนท้องฟ้าไปตามเวลารอบปี และตำแหน่งเปลี่ยนไปตลอดเวลาเมื่อเทียบกับระนาบศูนย์สูตรของโลก[4] ส่งผลต่อทิศทางการส่องแสงสว่างของดวงอาทิตย์ที่ต่างกัน จำต้องนำมาพิจารณาประกอบเพื่อหาข้อเสนอแนะในการสร้างหลักประกันสิทธิในแสงสว่างให้เกิดประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

2.2 ผลกระทบจากการอยู่อาศัยโดยไม่ได้รับแสงธรรมชาติ

เมื่อมีการก่อสร้าง ดัดแปลง หรือต่อเติมอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างอื่นใดที่ปิดกั้นทางแสงส่องไปยังพื้นที่ข้างเคียง จะส่งผลกระทบต่อเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ที่อยู่อาศัยโดยไม่ได้รับแสงธรรมชาติ โดยสามารถแยกพิจารณาออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

2.2.1 ผลกระทบด้านสุขภาพ

ดวงอาทิตย์เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์อย่างมีนัยสำคัญกับสุขภาพร่างกายของมนุษย์ ดังนั้น การอยู่อาศัยโดยไม่ได้รับแสงอาทิตย์จะเกิดผลกระทบต่อสุขภาพหลายประการ ได้แก่ การนอนหลับอย่างปกติสุข เนื่องจาก แสงแดดช่วยยับยั้งการหลั่งฮอร์โมนเมลาโทนินในเวลากลางวัน[5] จึงมีการหลั่งฮอร์โมนเมลาโทนินในปริมาณที่เหมาะสมในเวลากลางคืนทำให้สามารถนอนหลับได้อย่างปกติสุข[6] และการใช้ชีวิตประจำวัน เพราะร่างกายรับรู้แสงสว่างจากแสงแดดได้จากดวงตาก็จะส่งสัญญาณไปยังสมองที่ควบคุมระบบควบคุมอุณหภูมิในร่างกายและระบบฮอร์โมนจึงต้องได้รับแสงสว่างที่เหมาะสม ดังเห็นได้จากการรักษาด้วยแสงสว่าง (Bright light Therapy) จากอาการ Jet Lag[7]

นอกจากนี้ ยังกระทบต่อการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและการฆ่าเชื้อก่อโรค เนื่องจาก ร่างกายได้รับวิตามินจากแสงแดดมากสุดถึงร้อยละ 90 ซึ่งมีส่วนช่วยในการทำงานส่วนความจำ การเคลื่อนไหว อารมณ์และพฤติกรรม และช่วยลดความเครียดและภาวะซึมเศร้า และช่วยกระตุ้นระบบภูมิคุ้มกันของร่างกาย จึงจะพบได้ว่า ผู้ที่ขาดวิตามินดีจะมีความเสี่ยงที่จะเป็นโรคเบาหวานชนิดที่ 2 มากกว่าคนทั่วไป[8] รวมถึงแสงแดดยังสามารถฆ่าเชื้อได้บางชนิด

---

[3] เสริม จันทร์ฉาย, 'รายงานการวิจัย เรื่อง การศึกษาแบบจำลองแสงสว่างธรรมชาติและศักยภาพของการใช้แสงสว่างธรรมชาติ เพื่อการประหยัดพลังงานในอาคารในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทย' (กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน ร่วมกับ ภาควิชาฟิสิกส์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 2552) 7-10.

[4] เสริม จันทร์ฉาย, 'รายงานวิจัย โครงการ การจัดทำคู่มือข้อมูลมาตรฐานด้านภูมิอากาศและแสงอาทิตย์สำหรับใช้งานด้านพลังงานทดแทน' (กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน กระทรวงพลังงาน ร่วมกับ ภาควิชาฟิสิกส์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 2548).

[5] 'แสงมีประโยชน์อย่างไรต่อการนอนหลับ' (Heathy Wish) < https://healthy-wish.com/how-light-help-to-sleep/ > สืบค้นเมื่อ 13 กุมภาพันธ์ 2567.

[6] 'เมลาโทนิน...ทางเลือกหนึ่งของคนนอนไม่หลับ' (Bumrungrad International Hospital, 1 พฤศจิกายน 2562) <https://www.bumrungrad.com/th/health-blog/november-2019/melatonin > สืบค้นเมื่อ 13 กุมภาพันธ์ 2567.

[7] นิตยาพร, 'นาฬิกาชีวิต' (กรมสุขภาพจิต, 3 มกราคม 2563) < https://dmh.go.th/news/view.asp?id=2275 > สืบค้นเมื่อ 17 กุมภาพันธ์ 2567.

[8] จิรภรณ์ อังวิทยาธร, 'วิตามินดี แสงแดด และอาการซึมเศร้า' (มหาวิทยาลัยมหิดล คณะเภสัชศาสตร์, 19 ตุลาคม 2561) <https://pharmacy.mahidol.ac.th/th/knowledge/article/441/วิตามินดีแสงแดดและอาการซึมเศร้า/> สืบค้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2567.

เนื่องจาก แสงแดดมีแสง UVC ที่สามารถต้านเชื้อไวรัสโคโรนาชนิดอื่นอย่างซาร์ส (SARS) ได้[9] และสามารถยับยั้งการแพร่เชื้อ[10]

2.2.2 ผลกระทบด้านภาระค่าใช้จ่าย

เมื่อการถูกก่อสร้างอสังหาริมทรัพย์ปิดกั้นทางแสงส่องลงมา ก่อให้เกิดความสว่างที่ไม่เพียงพอหรือความมืดภายในตัวอาคารจนเป็นเหตุให้ต้องติดตั้งหลอดไฟเพื่อมีแสงสว่างเพียงพอต่อทำกิจกรรมแต่ละวันอันเป็นภาระค่าใช้จ่ายไฟฟ้าเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นการได้รับความเดือดร้อนเกินสมควร[11] ทั้งยังขาดโอกาสในการพิจารณาติดตั้งแผงโซลาเซลล์ในการนำแสงอาทิตย์มาใช้เป็นพลังงานเพื่อประหยัดค่าไฟฟ้า[12]

นอกจากนี้ หากการไม่ได้รับแสงอาทิตย์ส่องเข้ามาภายในอาคารนั้นเกิดผลกระทบต่อสุขภาพของผู้อยู่อาศัยจนต้องเข้ารับการรักษาจากโรงพยาบาล จะก่อให้เกิดภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นต่อเนื่องจากปัญหาสุขภาพ อาทิ การรักษาปัญหาการนอนไม่หลับที่ส่งผลให้เกิดความจำเสื่อม โดยการใช้ฮอร์โมนเมลาโทนิน 5 มิลลิกรัมเป็นเวลา 8 สัปดาห์[13] และการรักษาอาการซึมเศร้าด้วยแสงมากกว่าหรือเท่ากับ 1,000 ลักซ์เป็นระยะเวลา 3 ปีครึ่ง[14]

3. มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการสร้างหลักประกันสิทธิแก่เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ในการมีสิทธิได้รับแสงสว่าง

3.1 หลักการและแนวคิดที่ปรากฏในตราสารระหว่างประเทศ

เมื่อประชาสังคมโลกได้ยอมรับสิทธิในการเข้าถึงสิ่งแวดล้อมที่สะอาดและยั่งยืนเป็นสิทธิมนุษยชนสากล ประเทศไทยจำต้องตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าวเพื่อปรับตัวให้เข้ากับบริบททางสังคมโลก ดังนั้น จึงต้องนำตราสารระหว่างประเทศที่สำคัญ ซึ่งเป็นบรรทัดฐานที่ต้องปฏิบัติตาม และมีพันธกรณีตามกฎหมายให้ต้องปฏิบัติตามบางฉบับ โดยบทความนี้จะศึกษาตราสารระหว่างประเทศเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน สิทธิในสุขภาพ และสิทธิทางทรัพย์สินที่จะสามารถนำมาพิจารณาเพื่อสร้างหลักประกันสิทธิในการได้รับแสงสว่างแก่ประเทศไทยเท่านั้น

3.1.1 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ถือเป็นหลักการทั่วไปและเป็นมาตรฐานที่สมาชิกสหประชาชาติร่วมกันจัดทำขึ้นเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแก่ทุกคนบนโลก ซึ่งประเทศไทยได้ร่วมลงคะแนนเสียงรับปฏิญญาฉบับนี้ในการประชุม ณ กรุงปารีส สาธารณรัฐฝรั่งเศส ในวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 ส่งผลให้ประเทศไทยนับเป็นสมาชิกที่ต้องเคารพและปฏิบัติตาม โดยปฏิญญาฉบับนี้จะเกี่ยวข้องกับการสร้างหลักประกันสิทธิในการได้รับแสงสว่างได้ 3 ประการดังนี้

---

[9] สุภาวดี สาระวัน, ‘แสง UV ฆ่าเชื้อไวรัสได้จริงหรือ?’ (SciMath, 21 มกราคม 2564) < https://www.scimath.org/article-chemistry/item/11634-uv > สืบค้นเมื่อ 17 กุมภาพันธ์ 2567.

[10] ‘นักวิจัยสหรัฐฯ เผยแสงอาทิตย์-ความชื้น กำจัดเชื้อโควิดได้อย่างรวดเร็ว’ (Workpoint News, 24 เมษายน 2563) <https://workpointtoday.com/coronavirus-sunlight-humidity/> สืบค้นเมื่อ 17 กุมภาพันธ์ 2567.

[11] คำพิพากษาฎีกาที่ 2949/2526 (ประชุมใหญ่ครั้งที่ 10/2526).

[12] ‘พลังงานหมุนเวียน (Renewable Energy)’ (Clover, 10 มกราคม 2566) <https://www.cloverpower.co.th/th/updates/blog/187/renewable-energy> สืบค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2567.

[13] Rondanelli M, Opizzi A, Monteferrario F, Antoniella N, Manni R, Klersy C, ‘The effect of melatonin, magnesium, and zinc on primary insomnia in long-term care facility residents in Italy: a double-blind placebo-controlled clinical trial’ (2011) 59 Journal of the American Geriatrics Society 82-90.

[14] Riemersma-van der Lek RF, Swaab DF, Twisk J, Hol EM, Hoogendijk WJ, Van Someren EJ, ‘Effect of bright light and melatonin on cognitive and noncognitive function in elderly residents of group care facilities: a randomized controlled trial’ (2008) 299(22) The Journal of the American Medical Association 2642-2655.

3.1.1.1 สิทธิมนุษยชน

สิทธิมนุษยชนมีความเกี่ยวข้องในการสร้างหลักประกันสิทธิในการได้รับแสงสว่างได้ เนื่องจาก เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2565 สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ (United Nations General Assembly: UNGA) ได้มีมติเห็นชอบและประกาศว่า การเข้าถึงสิ่งแวดล้อมที่สะอาด ดีต่อสุขภาพ และยั่งยืน (Clean, Healthy and Sustainable Environment) เป็นสิทธิมนุษยชนสากล[15]

การตระหนักถึงสิทธิมนุษยชนนั้นเริ่มตั้งแต่การร่างกฎบัตรสหประชาชาติเพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนให้รัฐสมาชิกตระหนักถึงความสำคัญและจำเป็นในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพของประชาชน รวมถึงให้ความเคารพแก่สิทธิมนุษยชนอันถือเป็นสิทธิของประชาสังคมโลก แต่ด้วยข้อจำกัดด้านพันธะทางกฎหมายของกฎบัตรสหประชาชาติที่จะมีผลผูกพันต่อรัฐสมาชิก และการบังคับใช้มาตรการต่างๆ ต่อรัฐสมาชิกอาจถือเป็นการแทรกแซงอำนาจอธิปไตย[16] โดยกฎบัตรสหประชาชาติได้กล่าวถึงสิทธิมนุษยชนในอารัมภบท[17] แต่ไม่มีการให้คำจำกัดความของสิทธิมนุษยชนไว้[18]

ต่อมามีการจัดทำปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขึ้น แม้ว่าจะยังไม่ก่อให้เกิดพันธะผูกพันทางกฎหมาย แต่สามารถนำมาเป็นมาตรฐานสากลแก่หลายประเทศใช้เป็นแนวทางจัดทำระบบกฎหมายภายในของตน และปฏิญญาสากลฯ ยังได้รวบรวมสิทธิมนุษยชนให้เป็นระบบเดียวกัน โดยจัดแบ่งหมวดหมู่เป็น 2 ประเภท ได้แก่ สิทธิพลเมืองและทางการเมือง และสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และไม่มีการนิยามสิทธิมนุษยชน ดังนั้นนิยามสิทธิมนุษยชนจึงแตกต่างกันตามความเห็นทางกฎหมาย ได้แก่ 1) สิทธิมนุษยชนมีความหมายเฉพาะสิทธิที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมายที่บัญญัติเท่านั้น[19] 2) สิทธิมนุษยชน หมายถึง สิทธิทั้งหลายที่ได้รับการยอมรับกันในประเทศที่มีอารยธรรมว่าเป็นสิทธิพื้นฐานจำเป็นต่อการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีของมนุษย์ และในการพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์ เป็นสิทธิที่มีการคุ้มครองป้องกันในทางกฎหมายเป็นพิเศษสมกับความสำคัญของสิทธินั้น[20]

3.1.1.2 สิทธิในสุขภาพ

สิทธิในสุขภาพมีความเกี่ยวข้องในการสร้างหลักประกันสิทธิในการได้รับแสงสว่างได้ เนื่องจาก มติของที่ประชุมของสมัชชาองค์การอนามัยโลก (World Health Assembly) ในค.ศ. 1970 ให้สิทธิในสุขภาพหรือสิทธิที่จะมีสุขภาพที่ดี (Right to Health) เป็นสิทธิพื้นฐานของมนุษยชน[21] อันหมายถึง แม้ทุกรัฐจะไม่สามารถรับรองให้ทุกคนมีสุขภาพที่ดีได้ แต่รัฐสามารถจัดบริการทางด้านสุขภาพ ด้านสิ่งแวดล้อม และสวัสดิการต่างๆ ที่เอื้อให้บุคคลมีสุขภาพที่ดีได้ในฐานะที่สิทธิในสุขภาพเป็นสิทธิมนุษยชนหนึ่งที่มนุษย์ทุกคนพึงได้รับ โดยปราศจากความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ สัญชาติ ศาสนา สังคม และวัฒนธรรม[22]

เมื่อพิจารณาถึงปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ไม่พบการบัญญัติถึงสิทธิในสุขภาพไว้โดยตรง แต่พบหลักการและสาระสำคัญของข้อกำหนดให้ทุกคนมีสิทธิในมาตรฐานการครองชีพอันเพียงพอสำหรับ

---

[15] UNGA 'The human right to a clean, healthy and sustainable environment' (1 August 2022) UN Doc A/RES/76/300.

[16] อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์, *สิทธิมนุษยชน* (พิมพ์ครั้งที่ 6 วิญญูชน 2561) 88-118.

[17] Charter of The United Nations and Statute of The International Court of Justice (adopted 26 June 1945, entered into force 24 October 1945) 1 UNTS XVI.

[18] เพิ่งอ้าง.

[19] กุลพล พลวัน, *พัฒนาการแห่งสิทธิมนุษยชน* (วิญญูชน 2538) 51.

[20] วีระ โลจายะ, *กฎหมายสิทธิมนุษยชน* 53-54.

[21] World Health Assembly, 'Twenty-third World Health Assembly, Geneva, 5-22 May 1970: part II: plenary meetings: verbatim records: committees: summary records and reports' (Official records of the World Health Organization p.540)

[22] นิรมัย พิศแข มั่นจิตร, *กฎหมายว่าด้วยสิทธิของผู้ป่วยและการจัดทำบริการทางด้านสุขภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 2 2563) 27.

สุขภาพและความอยู่ดีของตนและครอบครัวซึ่งรวมทั้งอาหาร เครื่องนุ่งห่ม และที่อยู่ในอาศัย ในข้อ 25(1) ของปฏิญญาสากลฯ[23]

3.1.1.3 สิทธิในทรัพย์สิน

สิทธิในทรัพย์สินมีความเกี่ยวข้องในการสร้างหลักประกันสิทธิในการได้รับแสงสว่างได้ เนื่องจาก กลไกการสร้างหลักประกันสิทธิในแสงสว่างนั้น ใช้เกณฑ์การได้รับแสงอาทิตย์ส่องลงมายังอสังหาริมทรัพย์เป็นระยะเวลาหนึ่งจนเกิดเป็นภาระจำยอมอันเป็นสิทธิในทรัพย์สินมาเป็นกลไกในการสร้างหลักประกัน เมื่อพิจารณาปฏิญญาสากลฯ พบว่า ปฏิญญาสากลฯ ฉบับนี้ได้ยอมรับสิทธิในทรัพย์สินในข้อที่ 17 ซึ่งให้ทุกคนมีสิทธิเป็นเจ้าของทรัพย์สินโดยตนเอง และบุคคลใดจะเอาทรัพย์ไปจากตนตามอำเภอใจไม่ได้[24]

3.1.2 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ค.ศ. 1966

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ค.ศ. 1966 (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights; ICESCR) เป็นข้อตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของมนุษย์ ผ่านการรับรองจากสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม ค.ศ. 1966[25] ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีด้วยการภาคยานุวัติวันที่ 6 กันยายน พ.ศ. 2542 และมีผลบังคับใช้กับประเทศไทยในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2542[26] ดังนั้น จึงมีพันธกรณีทางกฎหมายที่ต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศฯ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องในการสร้างหลักประกันสิทธิในการได้รับแสงสว่าง โดยแยกพิจารณาได้ดังนี้

3.1.2.1 สิทธิในที่อยู่อาศัย

กติการะหว่างประเทศฯ กำหนดให้รัฐภาคีต้องรับรองสิทธิของทุกคนในมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอสำหรับตนเองและครอบครัว ซึ่งรวมถึงอาหาร เครื่องนุ่งห่ม และที่อยู่อาศัยที่เพียงพอ และสภาพการครองชีพที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งรัฐต้องดำเนินขั้นตอนที่เหมาะสมเพื่อประกันในการทำให้สิทธินี้เป็นจริง อันเป็นสิทธิในที่อยู่อาศัย ข้อที่ 11[27]

3.1.2.2 สิทธิในสุขภาพ

กติการะหว่างประเทศฯ ได้กำหนดให้รัฐภาคีต้องรับรองสิทธิของทุกคนที่จะมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตตามมาตรฐานสูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยวิธีการจะบรรลุผลในการทำให้สิทธิเป็นจริงดังกล่าวรวมถึง การทำสิ่งต่างๆ ที่จำเป็นเพื่อการปรับปรุงในทุกด้านของสุขลักษณะทางสิ่งแวดล้อมและอุตสาหกรรม อันเป็นสิทธิในสุขภาพ ข้อที่ 12[28]

3.1.3 ปฏิญญาการประชุมขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ ค.ศ. 1972

ปฏิญญาการประชุมขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ ค.ศ. 1972 (Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment 1972) เรียกได้อีกชื่อว่า “ปฏิญญาสตอกโฮล์ม” ซึ่งเป็นปฏิญญาฯ ที่วางกรอบแนวคิดสำคัญเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ทั้งเป็นฉบับตั้งต้นที่นำมาสู่การพัฒนาในการคุ้มครองหรือจัดการสิ่งแวดล้อมทางกฎหมายระหว่างประเทศเวลาต่อมา และเป็น

---

[23] Universal Declaration of Human Rights (adopted 10 December 1948 UNGA Res 217 A (III) (UDHR)) art 25.

[24] เพิ่งอ้าง.

[25] International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (adopted 16 December 1966, entered into force 3 January 1976) 993 UNTS 3 (ICESCR).

[26] ‘CHAPTER IV: HUMAN RIGHTS: International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights New York, 16 December 1966’ (United Nation Treaty Collection) <https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-3&chapter=4&clang=_en#2> สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2567.

[27] International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, Article 11.

[28] International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, Article 12.

ปฏิญญาฯ ฉบับแรกที่มีการกล่าวถึงสิทธิของมนุษย์ในสิ่งแวดล้อมที่ดี[29] นอกจากนี้ มีการตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์กับคุณภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมว่า มนุษย์มีสิทธิขั้นพื้นฐานที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีการกล่าวถึงสิทธิ 3 ประการ ได้แก่ สิทธิในเสรีภาพ ความเท่าเทียม และคุณภาพชีวิตที่ดี แม้จะไม่มีการรับรองสิทธิในสิ่งแวดล้อมเป็นการเฉพาะ แต่ได้ตระหนักถึงคุณภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดีสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการใช้สิทธิพื้นฐานของมนุษย์[30] รวมถึงตระหนักถึงสิทธิของมนุษย์รุ่นหลังในอนาคตด้วย[31]

3.1.4 ปฏิญญาริโอว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา ค.ศ. 1992

ปฏิญญาริโอว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา ค.ศ. 1992 (Rio Declaration on Environment and Development (1992)) พัฒนาสืบเนื่องมาจากปฏิญญาสตอกโฮล์ม และวางกรอบแนวคิดสำคัญเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและเป็นปฏิญญาฯ ตั้งต้นอันนำมาซึ่งพัฒนาการในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมทางกฎหมายระหว่างประเทศเวลาต่อมา มีแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นประเด็นสำคัญ และมีการเชื่อมเรื่องสิ่งแวดล้อมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการกล่าวถึงมนุษยชาติว่าเป็นศูนย์กลางแห่งความตระหนักถึงการพัฒนาอย่างยั่งยืน และมีสิทธิในชีวิตที่อุดมสมบูรณ์และแข็งแรงสอดคล้องกับธรรมชาติ[32] จึงมีความเกี่ยวข้องกับการสร้างหลักประกันสิทธิในการได้รับแสงสว่าง โดยการพยายามให้มีสิทธิในสิ่งแวดล้อมขึ้น ผ่านการพิจารณา 3 องค์ประกอบสำคัญร่วมกันไป ได้แก่ การพัฒนาทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม และจะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไปไม่ได้

อย่างไรก็ดี บทความนี้มีข้อสังเกตว่า แม้หลักการในปฏิญญาริโอนี้ไม่มีเนื้อหาที่แตกต่างกันในสาระสำคัญจากปฏิญญาสตอกโฮล์ม และสิทธิในสิ่งแวดล้อมอันเป็นสิทธิเชิงเนื้อหายังไม่มีการรับรองในปฏิญญาริโอเป็นการเฉพาะ แต่ก็ได้กล่าวถึงสิทธิเชิงกระบวนการไว้อย่างชัดแจ้ง อาทิ สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร สิทธิในการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งสิทธิเชิงกระบวนการเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนเพื่อนำไปสู่สิทธิเชิงเนื้อหาอันแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการในระดับสากลของสิทธิในสิ่งแวดล้อมได้[33]

3.1.5 ข้อพิจารณาที่เป็นประโยชน์ในการปรับใช้แก่ประเทศไทย

การเข้าถึงสิ่งแวดล้อมที่จะสะอาด ดีต่อสุขภาพและยั่งยืนเป็นสิทธิมนุษยชนสากล ตามมติสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ และสิทธิในสุขภาพหรือสิทธิที่จะมีสุขภาพที่ดีเป็นสิทธิพื้นฐานของมนุษยชน ตามมติของที่ประชุมสมัชชาองค์การอนามัยโลก นำมาสู่การวิเคราะห์ว่า การดำรงชีวิตอยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ดีเป็นสิทธิมนุษยชนสากล เมื่อการดำรงชีวิตประจำวันจำเป็นต้องได้รับแสงอาทิตย์อันเป็นการดำรงชีวิตในสภาวะแวดล้อมที่ดีซึ่งเป็นสิทธิมนุษยชนสากล จึงต้องนำปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนอันเป็นมาตรฐานสากล ที่วางบรรทัดฐานแก่รัฐให้จัดบริการทางด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อให้บุคคลมีสุขภาพที่ดีในฐานะที่เป็นสิทธิมนุษยชนสากลมาปรับใช้แก่ประเทศไทย

ประเทศไทยจำต้องดำเนินการที่เหมาะสมตามหลักการที่ต้องประกันสิทธิในมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอให้เป็นจริง และปรับปรุงด้านสุขลักษณะทางสิ่งแวดล้อมเพื่อรับรองสิทธิที่จะมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตตามมาตรฐานสูงสุดที่จะเป็นไปได้ ตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

---

[29] UN ‘Report of The United Nations Conference on The Human Environment’ (1972) UN DOC A/CONF.48/14/Rev/1.

[30] The Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment 1972, principle 1.

[31] The Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment 1972, principle 2.

[32] The Rio Declaration on Environment and Development (1992), principle 1.

[33] สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, โครงการวิจัย เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อมเพื่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน <https://www.nhrc.or.th/getattachment/769ceeba-1ea7-4a4e-a591-f81eba9c64d5/.aspx> สืบค้นเมื่อ 29 กุมภาพันธ์ 2567.

นอกจากนี้ แสงอาทิตย์เป็นทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่จำเป็นการดำรงชีวิต จึงจำต้องตระหนักถึงความสำคัญของการอยู่อาศัยโดยได้รับแสงอาทิตย์ อันเป็นแนวคิดสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดีตามปฏิญญาสต็อกโฮล์ม และจำต้องนำปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมมาพิจารณาควบคู่ไปกับการพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนแก่ประเทศไทยตามหลักการของปฏิญญาริโอฯ

3.2 หลักการ แนวคิด และมาตรการตามกฎหมายประเทศอังกฤษ

3.2.1 หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิในการได้รับแสงสว่าง

ประเทศอังกฤษมีหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิในการได้รับแสงสว่าง โดยพิจารณาได้จากการปรากฏตัวในกฎหมายทรัพย์สิน ส่วนที่เกี่ยวกับภาระจำยอม กล่าวคือ ประเทศอังกฤษมีการแบ่งภาระจำยอมออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ Positive Easement ที่เจ้าของสามยทรัพย์สามารถกระทำการบางอย่างได้ในที่ภารยทรัพย์ ส่วนอีกประเภทคือ Negative Easement ที่เจ้าของที่ดินสามยทรัพย์มีสิทธิห้ามเจ้าของภารยทรัพย์ใช้สิทธิบางประการบนที่ดินภารยทรัพย์[34] โดยการจะเกิดภาระจำยอมได้ต้องมีองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ (1) ต้องมีอสังหาริมทรัพย์ 2 อสังหาริมทรัพย์คือ สามยทรัพย์และภารยทรัพย์ (2) เป็นการอำนวยความสะดวกหรือให้ประโยชน์แก่สามยทรัพย์ (3) สามยทรัพย์และภารยทรัพย์เป็นของเจ้าของต่างคนกัน และ (4) ภาระจำยอมต้องสามารถโอนเปลี่ยนมือได้[35]

สิทธิในแสงสว่าง (Right to Light) เป็นภาระจำยอมประเภท Negative Easement ที่มีสิทธิป้องกันไม่ให้เพื่อนบ้านกระทำการใดอันเป็นการรบกวนหรือปิดกั้นแสงธรรมชาติที่ส่องผ่านที่ดินเพื่อนบ้านมายังที่ดินของตน โดยเป็นสิทธิที่สามารถรักษาค่าความส่องสว่างขั้นต่ำของแสงธรรมชาติที่ได้รับผ่านทางช่องรับแสงเป็นประจำไว้ได้ อาทิ หน้าต่าง เป็น ซึ่งต่างจากการพิจารณาเกณฑ์ที่ต้องได้รับแสงสว่าง (The planning daylight/sunlight criteria) ในการก่อสร้าง ดังนั้น แม้จะได้รับอนุญาตให้มีการก่อสร้าง ยังจำต้องนำสิทธิในแสงสว่างมาพิจารณาอยู่ดี[36]

3.2.2 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการได้รับแสงสว่าง

ประเทศอังกฤษมีบทบัญญัติที่กำหนดการได้สิทธิในแสงสว่างในลักษณะภาระจำยอมอันเป็นทรัพยสิทธิไว้เป็นการเฉพาะ ในกฎหมาย Prescription Act 1832 มาตรา 3 ที่กำหนดว่า เมื่อได้รับและมีการใช้แสงสว่างที่ส่องผ่านลงมายังที่อยู่อาศัย สถานที่ทำงาน หรืออาคารอื่นใด อันเป็นการได้รับแสงอย่างเพลิดเพลินเป็นระยะเวลา 20 ปี ปราศจากการถูกรบกวน สิทธิในแสงสว่างจะมีขึ้นและสมบูรณ์ ถ้าไม่ปรากฏว่าสิทธิที่ได้รับแสงอย่างเพลิดเพลินนั้นเกิดจากการได้รับความยินยอม หรือการตกลงอย่างชัดแจ้ง หรือได้รับการใช้ประโยชน์เป็นลายลักษณ์อักษร[37] และมีสิทธิห้ามที่ดินข้างเคียงก่อสร้างอาคารปิดกั้นทางแสงส่องมายังที่ดินของตน หากฝ่าฝืนโดยก่อสร้างอาคารปิดกั้นทางแสงจะเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย Prescription Act 1832 เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ที่โดนปิดกั้นทางแสงสามารถดำเนินการทางศาลในลักษณะคดีละเมิดโดยเรียกร้องได้ 2 ประการ ได้แก่ 1) ขอให้ศาลมีคำสั่งห้ามก่อสร้างหรือรื้อถอนอาคารที่ปิดกั้นแสง 2) เรียกร้องค่าสินไหมทดแทน[38]

---

[34] 'Easements' (EM Law | Commercial Lawyers in Central London) < https://emlaw.co.uk/commercial-property-law/easements-solicitors/>สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2567.

[35] Law Commission, Law Commission Consultation Paper No 210 Rights to Light 2013 <https://www.lawcom.gov.uk/project/rights-to-light/ >สืบค้นเมื่อ 29 กุมภาพันธ์ 2567.

[36] Law Commission, Law Commission Reforming the law Rights to Light 2014 <https://www.lawcom.gov.uk/project/rights-to-light/ > สืบค้นเมื่อ 29 กุมภาพันธ์ 2567.

[37] The Prescription Act 1832, article 3.

[38] Neil Toner, 'IT'S THE LAW: Rights to Light' (Devonshires Solicitors LLP) < https://www.devonshires.com/wp-content/uploads/2016/06/ITL-Rights-to-Light.pdf > สืบค้นเมื่อ 29 กุมภาพันธ์ 2567.

3.2.3 การยอมรับสิทธิในการได้รับแสงสว่างในคำพิพากษาของศาล

ประเทศอังกฤษมีการตระหนักถึงสิทธิในการได้รับแสงสว่าง เริ่มต้นจากการพิจารณาคดีทางศาล คดี *HKRUK II (CHC) Ltd v Marcus Alexander Heaney (2010) EWHC 2245 (Ch)* ที่พิพาทกันในการต่อเติมอาคารสูงบริเวณชั้นบนของอาคาร Toronto Square ที่กระทำโดยบริษัท HKRUK II (CHC) จนเกิดการปิดบังทางแสงมายังอาคาร Yorkshire Penny Bank ของนายเฮนีย์ อันก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญ ศาลจึงมีคำสั่งให้เจ้าของอาคารสูง Toronto Square รื้อถอนอาคารดังกล่าว[39] เมื่อพิจารณาแนวทางการตัดสินของศาลอังกฤษในปัจจุบัน พบว่ามีการใช้กฎ 50 : 50 ในการวัดแสงสว่างสำหรับการพิจารณาว่าเป็นการก่อสร้างอาคารปิดกั้นทางแสง กล่าวคือ หากแสงธรรมชาติที่ส่องเข้ามาในห้องต้องน้อยกว่า 50 เปอร์เซ็นต์ของอาคารสถานที่ทำงาน และน้อยกว่า 55 เปอร์เซ็นต์ของที่อยู่อาศัย[40]

ผลคำพิพากษาคดีนี้ส่งผลให้เกิดความตระหนักถึงความเสี่ยงในการถูกรื้อถอนอาคารเนื่องจากปิดกั้นทางแสงเป็นวงกว้าง อาทิ ธุรกิจประกันภัยในประเทศอังกฤษมีการเพิ่มเงื่อนไขและความคุ้มครองกรมธรรม์อาคารอันเป็นการที่ผู้รับประกันภัยต้องยอมรับความเสี่ยงมากขึ้น อีกทั้งสถาบัน Royal Institute of Chartered Surveyors; RICS กับสมาคม Chartered of Association of Building Engineer; CABE ของประเทศอังกฤษเคยวางหลักในการปฏิบัติวิชาชีพออกแบบไว้ว่า ต้องพึงระมัดระวังไม่ให้อาคารหรือสิ่งปลูกสร้างที่ตนออกแบบไปบดบังทิศทางการส่องของแสงธรรมชาติที่จะส่องลงมายังที่ดินเพื่อนบ้าน[41]

3.2.4 ข้อพิจารณาที่เป็นประโยชน์ในการปรับใช้แก่ประเทศไทย

ประเทศอังกฤษมีการยอมรับสิทธิในแสงสว่างเป็นภาระจำยอมประเภท Negative Easement ในการห้ามไม่ให้เพื่อนบ้านก่อสร้างอาคารปิดกั้นทางแสงของตน และมีกฎหมาย Prescription Act 1832 ที่กำหนดการได้ภาระจำยอมสิทธิในแสงสว่างเป็นเวลา 20 ปี เป็นการเฉพาะ ซึ่งประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายบัญญัติรับรองสิทธิในการได้รับแสงสว่างเป็นการเฉพาะ จึงสามารถนำมาพิจารณาเป็นแนวทางหนึ่งเพื่อให้เกิดการประกันสิทธิในแสงสว่างสำหรับประเทศไทยในลักษณะของทรัพยสิทธิ

นอกจากนี้ สถาบัน RICS กับสมาคม CABE ของประเทศอังกฤษยังวางหลักในการปฏิบัติวิชาชีพออกแบบให้ต้องระมัดระวังไม่ให้อาคารที่ออกแบบไปปิดกั้นทางแสงของที่ดินเพื่อนบ้าน อันเป็นการสร้างความร่วมมือในวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถทำให้ประกันสิทธิในแสงสว่างได้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้น จึงนำมาพิจารณาเป็นประเด็นที่ต้องสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรในประเทศไทยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพแก่การประกันสิทธิในแสง

3.3 หลักการ แนวคิด และมาตรการตามกฎหมายประเทศญี่ปุ่น

3.3.1 หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิในการได้รับแสงสว่าง

ประเทศญี่ปุ่นมีหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิในการได้รับแสงสว่าง พิจารณาได้จากการมีแนวความคิดนิชโชเค็ง (nisshŌken) ซึ่งหมายถึง สิทธิในแสงแดด (Right to Sunlight) ในฐานะพลเมืองประเทศญี่ปุ่น[42] แม้แนวความคิดดังกล่าวจะไม่มีผลบังคับทางกฎหมาย อย่างไรก็ดี แนวคิดนิชโชเค็งนำไปสู่การมีกฎหมายควบคุมความสูงและรูปทรงของอาคารในบางพื้นที่เพื่อป้องกันการปิดกั้นแสงสว่างแก่พื้นที่ข้างเคียง[43] ดังนั้น หากมีการ

---

[39] HKRUK II (CHC) Ltd v Heaney [2010] EWHC 2245 (Ch).

[40] Neil Toner (เชิงอรรถ 37).

[41] RICS, RICS guidance note: Rights of light 2nd edition 2016 <https://www.rics.org/content/dam/ricsglobal/documents/standards/March_2016_Rights_Of_Light_2nd_Edition.pdf> สืบค้นเมื่อ 2 พฤษภาคม 2567.

[42] Louise George Kittaka, 'New buildings can take the sunshine out of life' (thejapantimes, 24 August 2014) < https://www.japantimes.co.jp/community/2014/08/24/how-tos/new-buildings-can-take-sunshine-life/ > สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2567.

[43] 'Nishhoken: Japanese sunshine rights / sunlight laws' (the tokyo files: urban design) <https://thetokyo filesurbandesign.wordpress.com/2016/05/24/japanese-sunshine-rights/> สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2567.

กระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมายควบคุมความสูงและรูปทรงของอาคารอันกระทบถึงสิทธิในการได้รับแสงแดด จึงนำไปสู่การนำคดีข้อพิพาทขึ้นสู่ศาลได้ จึงเป็นการประกันสิทธิในแสงสว่างอีกทางหนึ่ง

3.3.2 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการได้รับแสงสว่าง

แม้จะไม่มีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิในแสงเป็นการเฉพาะ แต่ในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญประเทศญี่ปุ่น มาตรา 13 ได้ให้ประชาชนทุกคนมีสิทธิในการแสวงหาความสุข[44] ซึ่งศาลประเทศญี่ปุ่นได้ตีความว่าแสงอาทิตย์เป็นสิ่งสำคัญในการดำรงชีวิตอย่างปกติสุข[45] ดังนั้น สิทธิในการได้รับแสงสว่างถือเป็นสิทธิหนึ่งในการแสวงหาความสุข[46]

3.3.3 การยอมรับสิทธิในการได้รับแสงสว่างในคำพิพากษาของศาล

พิจารณาถึงภาคการดำเนินคดีทางศาล พบว่า ศาลได้เคยวินิจฉัยว่าแสงอาทิตย์เป็นสิ่งสำคัญต่อการดำรงชีวิตอย่างปกติสุข ในคดีที่พิพาทเรื่องการก่อสร้างอาคารสูงซึ่งเป็นหอแสดงสินค้าอุตสาหกรรมของเมืองโตเกียว ย่านอาซากุสะ ที่ปิดบังทางแสงของพื้นที่โดยรอบ ศาลตัดสินคุ้มครองสิทธิของนายวาตานาเบะและเพื่อนบ้านที่มาร้องศาลพร้อมทั้งให้ได้รับค่าสินไหมทดแทนจากการถูกปิดกั้นแสง[47]

ทั้งในภาคส่วนอื่นยังมีความตระหนักถึงเช่นกัน อาทิ มีการก่อตั้งกลุ่มแนวร่วมต่อต้านการสร้างสิ่งรบกวน (Citizens' Alliance Against Building Nuisances) หรือการออกคำสั่งห้ามการก่อสร้างอาคารที่สูงกว่า 33 ฟุต ในเขตที่อยู่อาศัยหลักของเมืองของรัฐบาลโตเกียว และยังมีการจัดตั้งคณะกรรมการพิเศษเกี่ยวสิทธิในแสงแดดโดยรัฐบาลแห่งชาติและเทศบาลนครโตเกียวด้วย[48]

3.3.4 ข้อพิจารณาที่เป็นประโยชน์ในการปรับใช้แก่ประเทศไทย

ประเทศญี่ปุ่นและประเทศไทยไม่มีกฎหมายบัญญัติคุ้มครองสิทธิในแสงสว่างเป็นการเฉพาะ อย่างไรก็ดี ศาลประเทศญี่ปุ่นได้ตระหนักว่า แสงอาทิตย์เป็นสิ่งสำคัญในการดำรงชีวิตอย่างปกติสุข และประเทศญี่ปุ่นคุ้มครองสิทธิในการได้รับแสงสว่าง โดยถือเป็นสิทธิหนึ่งในการแสวงหาความสุขที่ได้รับการคุ้มครองในรัฐธรรมนูญ จึงเสมือนว่ามีการคุ้มครองสิทธิในแสงสว่างในลักษณะเป็นสิทธิพลเมืองประเทศญี่ปุ่น อันเป็นการประกันสิทธิในแสงสว่างได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่เมื่อพิจารณาประเทศไทย ยังไม่พบว่ามีบทบัญญัติกฎหมายใดที่สามารถตีความเพื่อคุ้มครองสิทธิในการได้รับแสงสว่างได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

3.4 หลักการ แนวคิด และมาตรการตามกฎหมายประเทศไทย

3.4.1 หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิในการได้รับแสงสว่าง

ประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติกฎหมายคุ้มครองสิทธิในการได้รับแสงสว่างเป็นการเฉพาะ เมื่อเกิดปัญหาการก่อสร้างปิดกั้นทางแสงได้ใช้การดำเนินคดีทางศาลเพื่อจัดการความเดือดร้อนเกินสมควรให้หมดสิ้นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ดังคดีละเมิดทั่วไป

3.4.2 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการได้รับแสงสว่าง

แม้ประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติกฎหมายคุ้มครองสิทธิในการได้รับแสงสว่างเป็นการเฉพาะ แต่พบบางบัญญัติที่มีความเกี่ยวข้องพอจะนำมาประกันสิทธิในการได้รับแสงสว่างดังนี้

---

[44] The Constitution of Japan article 13.

[45] Hirotaka Yoshizaki, 'Japanese Courts Back the Right to Sunshine' (The New York Times, 18 July 1976) <https://www.nytimes.com/1976/07/18/archives/japanese-courts-back-the-right-to-sunshine-a-longtime-resident.html> สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2567.

[46] 'Environmental Rights' (Constitutional Revision in Japan Research Project) <https://www.crjapan.org/environmental-rights> สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2567.

[47] Hirotaka Yoshizaki (เชิงอรรถที่ 45).

[48] เพิ่งอ้าง.

3.4.2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 28 ให้ประชาชนทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน[49] แต่ไม่มีการบัญญัติรับรองสิทธิเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งในสิ่งแวดล้อมที่ดี

อย่างไรก็ดี สิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี (Right to Healthy Environmental) เป็นสิทธิในสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นเสมือนหัวใจสำคัญของการจัดการและคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี โดยมนุษย์ทุกคนย่อมมีสิทธิตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศและจารีตประเพณีระหว่างประเทศ ดังนั้น รัฐมีหน้าที่ต้องจัดให้ประชาชนสามารถเข้าถึงคุณภาพของสิ่งแวดล้อมที่ดี รวมถึงสุขภาพอนามัยที่ดี ที่พักอาศัย รวมถึงความเป็นอยู่ของประชาชนภายใต้สภาวะทางสิ่งแวดล้อมที่ดี ดังนั้น การมีสิ่งแวดล้อมที่ดีจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่หากขาดไปจะลดกลไกทางสังคมของมนุษย์[50]

เมื่อย้อนกลับไปพิจารณารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 พบการบัญญัติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมไว้มากที่สุด[51] โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การรับรองสิทธิในการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ตามมาตรา 67 ที่กำหนดให้ประชาชนมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการอนุรักษ์ บำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครองส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมซึ่งไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพหรือคุณภาพชีวิตของตน[52]

3.4.2.2 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องในการสามารถประกันสิทธิในแสงสว่าง ได้แก่ ภาระจำยอมมาตรา 1387[53] ละเมิดตามมาตรา 420[54] การคุ้มครองเจ้าของอสังหาริมทรัพย์จากการใช้สิทธิโดยไม่ชอบของบุคคลอื่นมาตรา 1337[55] โดยหากเกิดคดีการก่อสร้างปิดกั้นแสงสามารถใช้ความเป็นเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ที่ได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 1337 เพื่อกำจัดความเดือดร้อนรำคาญเกินควรคาดหมายให้หมดสิ้นไป ประกอบกับใช้หลักละเมิดทั่วไปตามมาตรา 420 เนื่องจากได้รับความเสียหายจากการกระทำของบุคคลนั้น มีข้อสังเกตว่าการใช้สิทธิความเป็นเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ที่จะจัดการความเดือดร้อนตามมาตรา 1337 ได้ ต้องเป็นความเดือดร้อนที่เกินคาดหมายได้ตามปกติและเหตุอันควร โดยจำต้องเอาสภาพและตำแหน่งที่อยู่แห่งทรัพย์สินนั้นมาคำนึงประกอบ

3.4.2.3 พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550

พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ตราขึ้นสืบเนื่องจากการปฏิรูประบบสุขภาพของไทยในปีพ.ศ. 2543 เกิดมิติใหม่ของคำว่า “สุขภาพ” ที่มีความหมายกว้างมากขึ้น โดยไม่จำกัดเฉพาะเพียงการรักษาโรคภัยไข้เจ็บ ยังหมายความรวมถึงการทำให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข ดังนั้น ระบบสุขภาพแนวใหม่จำต้องคำนึงปัจจัยในร่างกายและจิตใจแล้วจำต้องคำนึงถึงปัจจัยทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วย[56]

---

[49] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 28.

[50] ปวริศร เลิศธรรมเทวี, ‘แนวทางการรับรองสิทธิด้านสิ่งแวดล้อมในรัฐธรรมนูญไทย’ (2560) สถาบันพระปกเกล้า 35-40.

[51] เพิ่งอ้าง.

[52] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 67.

[53] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1387.

[54] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420.

[55] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1337.

[56] นิรมัย พิศแข มั่นจิตร (เชิงอรรถ 21) 43-44.

เมื่อการอยู่อาศัยในอสังหาริมทรัพย์โดยได้รับแสงอาทิตย์ถือเป็นสิทธิในการดำรงชีวิตในสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพตามที่มาตรา 5 พระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้รับรองไว้[57] ดังนั้น เพื่อให้สามารถสร้างหลักประกันสิทธิในการได้รับแสงสว่างได้อย่างทันท่วงทีต่อสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการก่อสร้างอาคารสูงเพิ่มขึ้นทุกวัน จึงสมควรนำบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้มาปรับใช้ในการประกันสิทธิในแสงสว่างผ่านมุมมองของสุขภาพ

3.4.2.4 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มีความเกี่ยวข้องในการประกันสิทธิในการได้รับแสงสว่างผ่านวิธีการกำหนดลักษณะและประเภทของโครงการหรืออาคารสูงที่ต้องจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม[58] โดยรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติตามมาตรา 48[59] และมีประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่องกำหนดโครงการ กิจการ หรือการดำเนินการ ซึ่งต้องจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2566 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2567 อันเป็นฉบับปัจจุบัน[60]

เมื่อพิจารณาประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมฯ แล้วไม่ว่ามีพบการกำหนดหลักเกณฑ์คำนวณความเสี่ยงในการปิดกั้นทางแสงอาทิตย์ส่องลงมายังที่ดินผู้อื่น โดยเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2564 สำนักนโยบายแผนและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้จัดทำเอกสารทางวิชาการเรื่อง แนวทางการศึกษาและการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมด้านการบดบังแสงอาทิตย์ และด้านการเปลี่ยนแปลงของลม จากการก่อสร้างอาคาร สำหรับรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการอาคาร การจัดสรรที่ดิน และบริการชุมชน เผยแพร่แก่ประชาชน อันเป็นเอกสารทางวิชาการเพื่อใช้เป็นเกณฑ์เบื้องต้นสำหรับการศึกษาและประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ยังอยู่ในขั้นตอนการรับฟังความคิดเห็น เมื่อเดือนตุลาคม 2564 เพื่อรับฟังข้อมูลเพิ่มเติมและข้อเสนอแนะในการหาข้อสรุป[61] อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันนี้ยังไม่มีการประกาศใช้อย่างเป็นทางการ โดยเอกสารดังกล่าวมีการกำหนดวิธีการสร้างแบบจำลองการบังแสงอาทิตย์ การเกิดเงา และการแสดงผล รวมถึงการจัดทำระดับผลกระทบต่อสุขภาพ โดยนำผลการประเมินไปให้เพิ่มเติมในภาคการมีส่วนร่วมของประชาชนและนำมากำหนดวิธีการดำเนินงาน รวมทั้งมาตรการอื่นเพื่อป้องกัน หลีกเลี่ยงผลกระทบ หรือให้ค่าชดเชยที่เหมาะสม[62]

3.4.2.5 กฎหมายลำดับรองที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522

ประเทศไทยมีกฎกระทรวงฉบับที่ 55 (พ.ศ. 2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 มาตรา 8(8) ข้อ 50[63] และข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง ควบคุมอาคาร พ.ศ. 2544 ออกตามความในมาตรา 9 และมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ข้อ 54 และข้อ 56[64] โดยพิจารณาประกอบกันแล้วพบว่ามีการกำหนดระยะร่นจากแนวเขตที่ดินผู้อื่น โดยการนำผนังที่มีช่องเปิดหรือระเบียง และ

---

[57] พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550, มาตรา 5.

[58] อำนาจ วงศ์บัณฑิต, *กฎหมายสิ่งแวดล้อม* (พิมพ์ครั้งที่ 4 วิญญูชน 2562) 113.

[59] พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 48.

[60] ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่องกำหนดโครงการ กิจการ หรือการดำเนินการ ซึ่งต้องจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2566

[61] 'EIA รื้อเกณฑ์สิ่งแวดล้อม ตึกสูง-คอนโด ห้ามบังลม-บังแดด' (ประชาชาติธุรกิจ, 18 มิถุนายน 2564) < https://www.prachachat.net/property/news-691221 > สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2567.

[62] กองวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำนักนโยบายและแผนพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, แนวทางการศึกษาและการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมด้านการบดบังแสงอาทิตย์ และด้านการเปลี่ยนแปลงของลม จากการก่อสร้างอาคาร สำหรับรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการอาคาร การจัดสรรที่ดิน และบริการชุมชน < https://eiathailand.onep.go.th/?wpdmpro=18-guidelines-for-solar-obscuration-and-changes > สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2567.

[63] กฎกระทรวงฉบับที่ 55 (พ.ศ. 2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ข้อ 50.

[64] ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร ข้อ 54,56.

ผนังทึบมาเป็นเกณฑ์ในการกำหนดระยะร่นที่แตกต่างกัน แต่ลำพังเพียงแค่กำหนดระยะร่นที่ห่างจากแนวเขตที่ดินนั้นอาจไม่เพียงพอ เนื่องจาก สถานที่ตั้งของอาคารแต่ละแห่งนั้นจะส่งผลต่อความแตกต่างของทิศทางแสงอาทิตย์ที่ส่อง อันก่อให้เกิดเงาของตัวอาคารที่แตกต่างกันได้

3.4.2.6 กฎหมายลำดับรองที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562

ปัจจุบันกรุงเทพมหานครใช้ผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2556 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา ตามกฎกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2556 โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับข้อกำหนดขนาดของอาคารที่สามารถสร้างได้ อันได้แก่ค่า FAR (Floor Area Ratio) หรือ อัตราส่วนของพื้นที่อาคารรวมต่อพื้นที่ดิน และค่า OSR (Open Space Ratio) หรืออัตราส่วนพื้นที่ว่างต่อพื้นที่อาคารรวม โดยค่า FAR คือค่าที่ใช้ในการคำนวณพื้นที่ใช้สอยอาคาร ที่สามารถสร้างได้ ซึ่งหากค่า FAR มีตัวเลขสูง ก็แสดงว่าสร้างได้ใหญ่กว่า ที่ดินในแปลงที่มี FAR น้อย ซึ่งค่า FAR นี้จะอยู่ที่ตารางท้ายผังเมืองรวม โดยจะมีความเชื่อมโยงกับชื่อของแต่ละพื้นที่ในผัง เช่น ย.1 เป็นต้น[65] เพื่อให้สามารถลดระดับการอยู่อาศัยกันอย่างหนาแน่น แต่ไม่เพียงพอต่อการประกันสิทธิในการได้รับแสงสว่าง เนื่องจาก แม้จะมีการก่อสร้างโดยใช้เนื้อที่ตามที่คำนวณค่า FAR แล้ว แต่ด้วยสภาพที่ตั้งของอาคารผลต่อการทิศทางการส่องของแสงดวงอาทิตย์ที่เกิดเงาพาดลงบนอาคารของผู้อื่นได้อยู่ดี

3.4.3 การยอมรับสิทธิในการได้รับแสงสว่างในคำพิพากษาของศาล

ประเทศไทยมีความตระหนักถึงสิทธิในแสงจากการดำเนินคดีทางศาล กล่าวคือ ศาลไทยเคยวินิจฉัยสำหรับคดีข้อพิพาทที่จำเลยก่อสร้างอาคารสูงกว่าบ้านโจทก์ปิดกั้นทางแสงจนถึงขนาดที่โจทก์ต้องใช้แสงไฟฟ้าในเวลากลางวัน การกระทำของจำเลยเป็นการละเมิดต่อโจทก์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 และเป็นการใช้สิทธิปลูกสร้างอาคารเป็นเหตุให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญเกินควรคาดหมายได้ตามปกติและเหตุสมควร เพราะพิจารณาสภาพที่ตั้งประกอบแล้วพบว่าย่านนั้นเป็นย่านที่อยู่อาศัย ไม่ใช่ย่านการค้าหรือประกอบธุรกิจ โจทก์ซึ่งเป็นเจ้าของอสังหาริมทรัพย์สามารถจัดการความเดือดร้อนให้หมดสิ้นไปได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1337[66] อันเป็นการที่ศาลไทยพยายามตีความเพื่อคุ้มครองสิทธิในการได้รับแสงสว่าง

4. การวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายประเทศไทยเพื่อสร้างหลักประกันสิทธิในการได้รับแสงสว่าง

ประเทศไทยควรนำปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมาเป็นแนวทางจัดทำระบบกฎหมายภายในประเทศและมีพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมจากการเป็นภาคี ทั้งต้องนำปฏิญญาสต็อกโฮล์มที่กล่าวถึงสิทธิมนุษย์ในสิ่งแวดล้อมที่ดี และปฏิญญาริโอที่วางกรอบแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนมาพิจารณา เนื่องจาก การเข้าถึงสิ่งแวดล้อมที่สะอาด ดีต่อสุขภาพ และยั่งยืน และสิทธิในสุขภาพที่ดีได้รับการยอมรับทางสากลว่าเป็นสิทธิมนุษยชน พร้อมนำประเทศอังกฤษและประเทศญี่ปุ่นที่มีหลักประกันสิทธิในแสงสว่างมาพิจารณาเพื่อหาแนวทางแนวทางการสร้างหลักประกันสิทธิแก่เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ในการมีสิทธิได้รับแสงสว่างแก่ประเทศไทย บทความจึงขอเสนอแนะแนวทางแก้ไขโดยมีทางเลือกดำเนินการ 5 ทางเลือก ได้แก่

4.1 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

การอยู่อาศัยโดยได้รับแสงอาทิตยเป็นการอยู่อาศัยภายใต้สภาวะทางสิ่งแวดล้อมที่ดี จึงอยู่ในความหมายของการเข้าถึงสิ่งแวดล้อมที่สะอาด ดีต่อสุขภาพ และยั่งยืนตามที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นสิทธิมนุษยชนสากล ประเทศไทยจำต้องตระหนักถึงความสำคัญในการประกันสิทธิดังกล่าว เมื่อพิจารณาถึงการรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานพบบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่รับรองสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย แต่

---

[65] ‘ผังเมืองกรุงเทพฯ กำลังจะเปลี่ยนแล้วมาดูกัน’ (Realist Blog, 27 มิถุนายน 2562) <https://thelist.group/realist/blog > สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2567.

[66] คำพิพากษาฎีกาที่ 2949/2526 (ประชุมใหญ่ครั้งที่ 10/2526).

ไม่พบบัญญัติถึงสิทธิเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมดังที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ที่เคยรับรองไว้ในมาตรา 67 อันเป็นสิทธิในการดำรงชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี โดยให้สิทธิประชาชนมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการดำเนินการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเพื่อให้สามารถดำรงชีพได้อย่างปกติสุข

เมื่อพิจารณาประเทศญี่ปุ่น พบว่ามีมุมมองต่อการได้รับแสงอาทิตย์ส่องเข้ามาบริเวณที่อยู่อาศัยในปริมาณที่เหมาะสมจะเป็นผลดีแก่สุขภาพอนามัยของประชาชน จึงบัญญัติรับรองคุ้มครองสิทธิในการได้รับแสงแดดตามแนวความคิดนิชโชเค็ง จำต้องรับรองเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานสำหรับพลเมืองประเทศญี่ปุ่น จึงมีการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญประเทศญี่ปุ่น มาตรา 13 สิทธิในการแสวงหาความสุข

ดังนั้น จะเป็นการดีหากประเทศไทยตระหนักถึงสิทธิในการอยู่อาศัยของประชาชนที่ควรได้รับแสงอาทิตย์อันเป็นสิทธิในการอยู่อาศัยในสภาวะแวดล้อมที่ดี เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่สมควรรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญดังประเทศญี่ปุ่น ทั้งยังเป็นการรับรองสิทธิในมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ข้อ 11 และตระหนักถึงความสำคัญของแสงอาทิตย์ต่อการดำรงชีวิตตามหลักการที่ 1 ปฏิญญาสต็อกโฮล์ม และคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลักการที่ 1 ของปฏิญญาริโอ

จึงสมควรแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน โดยเพิ่มเติมสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดีไว้ในหมวดดังกล่าว อิงตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 67 ที่เคยรับรองสิทธิไว้

4.2 การขยายความสิทธิตามบทบัญญัติกฎหมาย

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญย่อมมีกระบวนการทางนิติบัญญัติที่ซับซ้อนและใช้เวลานาน อาจไม่ทันต่อสถานการณ์บ้านเมืองที่เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและชุมชนเมืองขึ้นทุกวัน ดังนั้น เพื่อให้สามารถสร้างหลักประกันสิทธิในการได้รับแสงสว่างได้ทันท่วงที จึงสมควรขยายความสิทธิในชีวิตและร่างกายตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และสิทธิมนุษยชนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 ให้ครอบคลุมถึงสิทธิในการอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี

นอกจากนี้ การอยู่อาศัยโดยไม่ได้รับแสงอาทิตย์จะก่อให้เกิดผลกระทบด้านสุขภาพอย่างร้ายแรงต่อผู้อยู่อาศัย จึงมีความเกี่ยวข้องในมิติสุขภาพ เพื่อให้เป็นไปตามที่ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนรับรองให้ทุกคนมีสิทธิในมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอสำหรับสุขภาพ รวมทั้งอาหารและที่อยู่อาศัยตามข้อที่ 25(1) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่รับรองสิทธิที่จะมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตตามมาตรฐานสูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้ตามข้อที่ 12 ซึ่งประเทศไทยมีพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติตาม ประกอบกับเพื่อให้ทันต่อทางสังคมโลกที่ยอมรับว่าสิทธิในสุขภาพเป็นสิทธิมนุษยชน

พิจารณาถึงประเทศไทย การอยู่อาศัยโดยได้รับแสงอาทิตย์เป็นการดำรงชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ ที่มีการรับรองสิทธิไว้ในมาตรา 5 พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 อันเป็นการพิจารณาในมิติของสิทธิในสุขภาพ เมื่อสิทธิในแสงสว่างเป็นสิทธิในสุขภาพที่บุคคลได้รับการรับรองคุ้มครองไว้ จะทำให้บุคคลนั้นสามารถทำหน้าที่ร่วมกับหน่วยงานของรัฐในการดำเนินการให้เกิดสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมตามสิทธินั้นได้ตามความในมาตรา 5 วรรคสอง[67] จึงนำมาสู่ข้อเสนอแนะให้ปรับใช้บทบัญญัติมาตรา 5 พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ อย่างไรก็ดี การปรับกฎหมายสุขภาพเพื่อใช้แก่สิทธิในการดำรงชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีอันเป็นสิทธิมนุษยชนสากล และไม่มีบทบัญญัติกำหนดโทษสำหรับการฝ่าฝืนไม่ให้บุคคลมีส่วนร่วมกับหน่วยงานของรัฐเพื่อเกิดให้เกิดสิทธิในสุขภาพมาตรา 5 พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ ทั้งการเป็นกฎหมายระดับพระราชบัญญัติย่อมถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้โดยง่าย จึงสมควรรับรองสิทธิการดำรงชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีเป็นสิทธิมนุษยชน แทนการขยายความหมายสิทธิทางสุขภาพตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ ดังนั้น จะเป็นการดี หากมีการบัญญัติรับรองไว้อย่างชัดแจ้งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยอันเป็นกฎหมาย

[67] พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550, มาตรา 5.

สูงสุดดังที่ได้กล่าวไว้ในประการแรก หรือการขยายการพิจารณาสิทธิในชีวิตและร่างกายตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และสิทธิมนุษยชนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 ให้ครอบคลุมถึงสิทธิในสิ่งแวดล้อม

4.3 การแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้รับรองสิทธิในทรัพย์สิน ข้อที่ 17 และกฎหมายของประเทศอังกฤษมีกฎหมาย Prescription Act 1832 มาตรา 3 ที่กำหนดการได้รับแสงสว่างเป็นระยะเวลา 20 ปี โดยปราศจากการถูกรบกวนและไม่ได้รับการยินยอมของเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้อื่น ทำให้ได้สิทธิในแสงสว่างอันเป็นภาระจำยอมโดยอายุความ มีลักษณะเป็นทรัพยสิทธิ สามารถใช้ยันได้แก่บุคคลทั่วไป

พิจารณาเทียบเคียงได้กับบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ประเทศไทย ในลักษณะการได้ภาระจำยอมมาโดยอายุความตามมาตรา 1382 ประกอบมาตรา 1401 ที่กำหนดการใช้อสังหาริมทรัพย์เป็นระยะเวลา 10 ปีโดยสงบ เปิดเผย และเจตนาจะได้ภาระจำยอม และมีการกำหนดสาระสำคัญของภาระจำยอมตามมาตรา 1367 ว่า ภาระจำยอมต้องเกิดขึ้นเพื่อประโยชน์ของที่ดิน และมีลักษณะเป็นการถาวรไม่สิ้นไปจากการเปลี่ยนแปลงเจ้าของที่ดิน ทั้งที่ดินภารยทรัพย์และสามยทรัพย์ต้องอยู่ติดกันหรือใกล้กันเพียงพอจะก่อให้เกิดภาระแก่ที่ดินแปลงหนึ่งเพื่ออีกแปลง และต้องไม่ใช่เจ้าของคนเดียวกันทั้งสองแปลง[68] จึงสามารถเทียบเคียงได้ว่ามีสาระสำคัญเหมือนภาระจำยอมของประเทศอังกฤษ และประเทศไทยมีการยอมรับภาระจำยอมประเภท Negative Easement ของประเทศอังกฤษ โดยอยู่ในขอบเขตของคำว่า “ภาระจำยอม” เพียงแต่ไม่มีการแบ่งประเภทเหมือนประเทศอังกฤษ

เนื่องจาก ประเทศอังกฤษกำหนดระยะเวลา 20 ปีเป็นการเฉพาะสำหรับการได้สิทธิในแสงสว่าง ประกอบการใช้ระยะ 10 ปีกฎหมายประเทศไทยจะส่งผลต่อการเกิดสิทธิในการห้ามที่ดินรอบข้างไม่ให้มีการก่อสร้างอันจะเกิดการชะลอตัวทางเศรษฐกิจและการขยายตัวของพื้นที่ชุมชนเมืองได้ ดังนั้น เพื่อให้การพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมดำเนินการควบคู่กันไป จึงนำมาสู่ข้อเสนอให้กำหนดระยะเวลาเป็นการเฉพาะสำหรับการได้สิทธิในแสงสว่าง โดยเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นมาตรา 1401/1 ว่า “ภาระจำยอมอาจได้มาโดยอายุความ สำหรับกรณีการได้สิทธิในแสงสว่าง ให้ใช้ระยะเวลาในการได้รับแสงสว่างผ่านเข้ามาเป็นระยะเวลา 20 ปี”

มีข้อสังเกตว่า พระอาทิตย์ไม่ได้เดินบนแสงเดียวตลอด ในฤดูหนาวช่วงกลางวันจะเดินอ้อมไปทางทิศใต้[69] หากหน้าต่างบานหนึ่งไม่ได้รับแสงอาทิตย์เลยเป็นระยะเวลาประมาณ 3 เดือนช่วงฤดูหนาว เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ข้างเคียงสามารถก่อสร้างอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างเป็นการชั่วคราวในระยะเวลาดังกล่าวได้ เพราะองค์ประกอบของภาระจำยอมต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่อสังหาริมทรัพย์อื่น ย่อมตีความกฎหมายต่อไปได้ว่าภาระจำยอมที่ภารยทรัพย์ต้องรับกรรมเท่าใด สามยทรัพย์ก็อาจได้รับภาระจำยอมเท่านั้น จะขยายขอบเขตเกินกว่านั้นไม่ได้[70] เทียบเคียงได้กับคดีข้อพิพาทที่ศาลไทยเคยวินิจฉัยให้ได้รับภาระจำยอมเฉพาะช่วงระยะเวลาในปีหนึ่งๆ เท่านั้น[71]

4.4 การเพิ่มเติมกลไกการประกันสิทธิในการได้รับแสงสว่างจากบทบัญญัติกฎหมาย

ประเด็นนี้เป็นการอาศัยอำนาจจากบทบัญญัติกฎหมายที่มีการบังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน โดยขอเสนอเพิ่มกลไกในการประกันสิทธิในการได้รับแสงสว่างได้ดังนี้

---

[68] ศนันท์กรณ์ โสตถิพันธุ์, *คำอธิบายกฎหมายลักษณะทรัพย์สิน* (พิมพ์ครั้งที่ 1 วิญญูชน 2566) 312-314.

[69] ‘Q&A พระอาทิตย์อ้อมใต้คืออะไร?’ (Design Makes A Better Life) <https://dsignsomething.com/2016/03/14/qa-พระอาทิตย์อ้อมใต้คืออ/ > สืบค้นเมื่อ 24 เมษายน 2566.

[70] สมเกียรติ วรปัญญาอนันต์, ‘ภาระจำยอมทางแพ่งกับภาระจำยอมทางปกครอง รายงานฉบับสมบูรณ์’ (รายงานส่วนบุคคล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ คณะกรรมการส่งเสริมงานวิจัย 2564) 83.

[71] คำพิพากษาฎีกาที่ 1996/2516.

4.4.1 การเพิ่มเติมเกณฑ์ที่ต้องทำรายงานการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

การดำเนินการก่อสร้างอาคารหรือโครงการใดขึ้นใหม่ในประเทศไทยต้องทำรายงานการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอันเป็นไปตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเรื่องกำหนดโครงการที่ต้องจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการในการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2566 ดังกล่าว ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ แต่ประเทศไทยยังพบปัญหาที่ไม่สามารถสร้างหลักประกันแก่บุคคล ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการดำเนินการที่อาจส่งผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมตามรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนประจำปี พ.ศ. 2565[72]

ทั้งเมื่อพิจารณาถึงประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมฯ ทุกฉบับ ไม่พบว่ามีการคำนวณการปิดบังแสงอาทิตย์ในเงื่อนไขของการทำรายงานการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จึงนำมาสู่ข้อเสนอให้เพิ่มเติมเงื่อนไขการคำนวณการปิดบังแสงอาทิตย์จากการก่อสร้างอาคารหรือโครงการใด โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 48 ออกประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพิ่มเติมเป็นเกณฑ์ในการทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในประเด็นดังกล่าว

โดยเนื้อหาอิงจากเอกสารทางวิชาการที่สำนักนโยบายแผนและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้เผยแพร่ไว้ มีสาระสำคัญว่า การประเมินการบดบังแสงอาทิตย์กำหนดให้ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สร้างแบบจำลองของการบังแสงอาทิตย์ จำลองการเกิดเงาจากการบดบังแสงอาทิตย์เป็นระยะเวลา 3 วันอิงจากวันที่แกนโลกเอียงเข้าหา ขนาน และเอียงออกจากแกนดวงอาทิตย์มากที่สุด และเวลาที่พระอาทิตย์ขึ้นขอบฟ้า 6.00 น. และพระอาทิตย์ตก 18.00 น. จำลองการบังแสงต่อเนื่องกันทุกชั่วโมง แสดงผลด้วยแบบจำลอง 3 มิติลงบนภาพถ่ายทางอากาศจากโปรแกรม Google Earth หรือบนแบบผังบริเวณที่แสดงอาณาเขตและสิ่งแวดล้อมของอาคาร แสดงระยะที่อาคารสามารถพาดเงาลงรายชั่วโมงตลอดเวลาที่ประเมิน ทั้งจัดทำระดับผลกระทบต่อสุขภาพในตำแหน่งที่ได้รับผลกระทบแบ่งเป็น 3 ระดับอิงจากการไม่ได้รับแสงอาทิตย์เป็นเวลาเพียงใด พร้อมนำผลการประเมินนี้ไปเพิ่มเติมในการดำเนินการมีส่วนร่วมของประชาชน และนำไปใช้กำหนดมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการ และกำหนดวิธีการดำเนินงานและมาตรการอื่นเพื่อป้องกัน หลีกเลี่ยงผลกระทบ หรือให้การชดเชยที่เหมาะสม

4.4.2 การนำตำแหน่งที่ตั้งของอาคารมาเป็นเกณฑ์ในการควบคุมอาคาร

การก่อสร้างอาคารในประเทศไทยต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ซึ่งมีการกำหนดระยะร่นห่างจากแนวเขตที่ดิน โดยนำผนังทึบและผนังมีช่องเปิดมาเป็นปัจจัยในการกำหนดระยะร่นที่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาจากตำแหน่งที่ตั้งของการก่อสร้างอาคารสูง ย่อมส่งผลต่อการเกิดเงาพาดลงที่ดินข้างเคียงที่แตกต่างกัน

ดังนั้น บทความนี้จึงขอเสนอเพิ่มเติมเรื่องตำแหน่งที่ตั้งของอาคาร อาทิ ตำแหน่งของทิศที่ตั้งอาคาร เป็นต้น เป็นปัจจัยเพิ่มเติมในการกำหนดระยะร่นควบคุมที่แตกต่างกัน โดยรัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมอาคารอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร มาตรา 8(8) ออกเป็นกฎกระทรวงกำหนดเพิ่มเติม

4.5 การเพิ่มความร่วมมือระหว่างองค์กร

ประเทศอังกฤษมีสถาบัน RICS ที่เคยวางหลักการปฏิบัติวิชาชีพให้ต้องระวังไม่ให้มีการปิดกั้นทางแสงที่ดินเพื่อนบ้าน และเป็นสมาคมที่เกี่ยวข้องกับนักวิชาชีพอสังหาริมทรัพย์ในประเทศ ตั้งแต่นักสถาปนิก วิศวกร นัก

[72] สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, รายงานการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2565 2566 < https://www.nhrc.or.th/NHRCT-Work/Situation.aspx> สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2567.

ประมาณราคาค่าก่อสร้าง ช่างสำรวจ รวมถึงไปผู้ประเมินค่าทรัพย์สิน นักบริหารทรัพย์สินและนายหน้าอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งถือเป็นสถาบันที่สร้างความร่วมมือในหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับอสังหาริมทรัพย์

เมื่อพิจารณาประเทศไทย พบว่ามีศูนย์วิจัยนวัตกรรมเพื่อความยั่งยืน (Research & Innovation For Sustainability Center; RISC) ซึ่งมีไว้สำหรับแบ่งปันองค์ความรู้ระหว่างนักวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ ออกแบบอุตสาหกรรม และศิลปกรรมศาสตร์ ที่ร่วมกันพัฒนาแนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อนำไปสู่ระบบนิเวศที่มีสุขภาพดีอย่างยั่งยืนเชิงสิ่งแวดล้อมและสังคม[73]

ดังนั้น หากมีความร่วมมือระหว่างศูนย์วิจัยและนวัตกรรมเพื่อความยั่งยืนกับวิชาชีพต่างๆ ที่เกี่ยวข้องด้านอสังหาริมทรัพย์ในการก่อสร้างอาคารที่กว้างขวางมากขึ้น จะเพิ่มองค์ความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมากขึ้นอันนำมาสู่การลดความเสี่ยงในการก่อสร้าง ดัดแปลง หรือต่อเติมอาคารปิดกั้นทางแสงพื้นที่ข้างเคียง ซึ่งจะเป็นการประกันสิทธิในการได้รับแสงสว่างแก่เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ได้มากขึ้น

บทสรุป

ประเทศไทยมีกฎหมายหลายฉบับที่สามารถนำมาปรับใช้เพื่อประกันสิทธิในการได้รับแสงสว่างแก่เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ได้ แต่กฎหมายที่บังคับใช้อยู่นั้นไม่เพียงพอต่อการประกันสิทธิให้มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง จึงต้องนำมาตรการตามตราสารระหว่างประเทศและมาตรการทางกฎหมายของประเทศอังกฤษและประเทศญี่ปุ่นมาศึกษาเปรียบเทียบเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายประเทศไทย ให้เกิดหลักประกันสิทธิในแสงสว่างได้อย่างมีประสิทธิแท้จริง จึงนำมาสู่ข้อเสนอแนะ 1) แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ให้มีสิทธิในการอยู่อาศัยในสิ่งแวดล้อมที่ดี 2) ขยายความสิทธิตามกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ให้ครอบคลุมถึงสิทธิในสิ่งแวดล้อม 3) เพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้มีการรับรองสิทธิในแสงสว่างในลักษณะภาระจำยอม 4) เพิ่มเติมกลไกจากบทบัญญัติกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ อาทิ การเพิ่มเติมเกณฑ์การคำนวณการปิดกั้นแสงในรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามกฎหมายส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ และการนำสถานที่ตั้งมาใช้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดระยะร่นที่แตกต่างกันตามกฎหมายควบคุมอาคาร และ 5) เพิ่มความร่วมมือระหว่างองค์กรเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ความชำนาญที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างอาคารที่เสี่ยงต่อการปิดกั้นทางแสงน้อยที่สุด จึงจะสามารถหลักประกันสิทธิแก่เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ในการมีสิทธิได้รับแสงสว่างได้อย่างมีประสิทธิภาพ

[73] ‘เกี่ยวกับศูนย์วิจัยและนวัตกรรมเพื่อความยั่งยืน’ (RISC) < https://risc.in.th/th/about-us > สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2567.

บรรณานุกรม

หนังสือ

ภาษาไทย

กุลพล พลวัน, *พัฒนาการแห่งสิทธิมนุษยชน* (วิญญูชน 2538).

นิรมัย พิศแข มั่นจิตร, *กฎหมายว่าด้วยสิทธิของผู้ป่วยและการจัดทำบริการทางด้านสุขภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 2 2563).

ศนันท์กรณ์ โสตถิพันธุ์, *คำอธิบายกฎหมายลักษณะทรัพย์สิน* (พิมพ์ครั้งที่ 1 วิญญูชน 2566).

วีระ โลจายะ, *กฎหมายสิทธิมนุษยชน*.

อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์, *สิทธิมนุษยชน* (พิมพ์ครั้งที่ 6 วิญญูชน 2561).

อำนาจ วงศ์บัณฑิต, *กฎหมายสิ่งแวดล้อม* (พิมพ์ครั้งที่ 4 วิญญูชน 2562).

บทความในวารสาร

ภาษาไทย

ปวริศร เลิศธรรมเทวี, 'แนวทางการรับรองสิทธิด้านสิ่งแวดล้อมในรัฐธรรมนูญไทย' (2560) สถาบันพระปกเกล้า.

ต่างประเทศ

Rondanelli M, Opizzi A, Monteferrario F, Antoniella N, Manni R, Klersy C, 'The effect of melatonin, magnesium, and zinc on primary insomnia in long-term care facility residents in Italy: a double-blind placebo-controlled clinical trial' (2011) 59 Journal of the American Geriatrics Society.

Riemersma-van der Lek RF, Swaab DF, Twisk J, Hol EM, Hoogendijk WJ, Van Someren EJ, 'Effect of bright light and melatonin on cognitive and noncognitive function in elderly residents of group care facilities: a randomized controlled trial' (2008) 299(22) The Journal of the American Medical Association.

วิทยานิพนธ์ รายงานส่วนบุคคล

ภาษาไทย

สมเกียรติ วรปัญญาอนันต์, 'ภาระจำยอมทางแพ่งกับภาระจำยอมทางปกครอง รายงานฉบับสมบูรณ์' (รายงานส่วนบุคคล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ คณะกรรมการส่งเสริมงานวิจัย 2564).

รายงานการวิจัย

ภาษาไทย

เสริม จันทร์ฉาย, 'รายงานวิจัย โครงการ การจัดทำคู่มือข้อมูลมาตรฐานด้านภูมิอากาศและแสงอาทิตย์สำหรับใช้งานด้านพลังงานทดแทน' (กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน กระทรวงพลังงาน ร่วมกับ ภาควิชาฟิสิกส์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 2548).

-- 'รายงานการวิจัย เรื่อง การศึกษาแบบจำลองแสงสว่างธรรมชาติและศักยภาพของการใช้แสงสว่างธรรมชาติเพื่อการประหยัดพลังงานในอาคารในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทย' (กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน ร่วมกับ ภาควิชาฟิสิกส์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 2552) 7-10.

เอกสารอื่นๆ
ภาษาไทย

-- ‘เกี่ยวกับศูนย์วิจัยและนวัตกรรมเพื่อความยั่งยืน’ (RISC) < https://risc.in.th/th/about-us > สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2567.
-- ‘นักวิจัยสหรัฐฯ เผยแสงอาทิตย์-ความชื้น กำจัดเชื้อโควิดได้อย่างรวดเร็ว’ (Workpoint News, 24 เมษายน 2563) < https://workpointtoday.com/coronavirus-sunlight-humidity/ > สืบค้นเมื่อ 17 กุมภาพันธ์ 2567.
-- ‘ผังเมืองกรุงเทพฯ กำลังจะเปลี่ยนแล้วมาดูกัน’ (Realist Blog, 27 มิถุนายน 2562) < https://thelist.group/realist/blog > สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2567.
-- ‘พลังงานหมุนเวียน (Renewable Energy)’ (Clover, 10 มกราคม 2566) <https://www.cloverpower.co.th/th/updates/blog/187/renewable-energy> สืบค้นเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2567.
-- ‘เมลาโทนิน...ทางเลือกหนึ่งของคนนอนไม่หลับ’ (Bumrungrad International Hospital, 1 พฤศจิกายน 2562) < https://www.bumrungrad.com/th/health-blog/november-2019/melatonin > สืบค้นเมื่อ 13 กุมภาพันธ์ 2567.
-- ‘แสงมีประโยชน์อย่างไรต่อการนอนหลับ’ (Heathy Wish) < https://healthy-wish.com/how-light-help-to-sleep/ > สืบค้นเมื่อ 13 กุมภาพันธ์ 2567.
-- ‘EIA รื้อเกณฑ์สิ่งแวดล้อม ตึกสูง-คอนโด ห้ามบังลม-บังแดด’ (ประชาชาติธุรกิจ, 18 มิถุนายน 2564) < https://www.prachachat.net/property/news-691221 > สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2567.
-- ‘Q&A พระอาทิตย์อ้อมใต้คืออะไร?’ (Design Makes A Better Life) <https://dsignsomething.com/2016/03/14/qa-พระอาทิตย์อ้อมใต้คืออ/ > สืบค้นเมื่อ 24 เมษายน 2566.
กานต์ธีรา ภูริวิกรัย, ‘อ่านโจทย์เมืองใหม่ เมื่อคนไทยต้องอยู่บนตึกสูง (มากขึ้น) กับ ภัณฑิรา จูละยานนท์’ (The 101. World, 7 ตุลาคม 2564) <https://www.the101.world/panthira-julayanont-interview/> สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2567.
คำพิพากษาฎีกาที่ 2949/2526 (ประชุมใหญ่ครั้งที่ 10/2526).
คำพิพากษาฎีกาที่ 1996/2516.
จิรภรณ์ อังวิทยาธร, ‘วิตามินดี แสงแดด และอาการซึมเศร้า’ (มหาวิทยาลัยมหิดล คณะเภสัชศาสตร์, 19 ตุลาคม 2561) <https://pharmacy.mahidol.ac.th/th/knowledge/article/441/วิตามินดีแสงแดดและอาการซึมเศร้า/> สืบค้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2567.
นิตยาพร, ‘นาฬิกาชีวิต’ (กรมสุขภาพจิต, 3 มกราคม 2563) <https://dmh.go.th/news/view.asp?id=2275> สืบค้นเมื่อ 17 กุมภาพันธ์ 2567.
สุภาวดี สาระวัน, ‘แสง UV ฆ่าเชื้อไวรัสได้จริงหรือ?’ (SciMath, 21 มกราคม 2564) <https://www.scimath.org/article-chemistry/item/11634-uv> สืบค้นเมื่อ 17 กุมภาพันธ์ 2567.

ต่างประเทศ

--‘CHAPTER IV: HUMAN RIGHTS: International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights New York, 16 December 1966’ (United Nation Treaty Collection) <https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-3&chapter=4&clang=_en#2> สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2567.

--‘Easements’ (EM Law | Commercial Lawyers in Central London) < https://emlaw.co.uk/commercial-property-law/easements-solicitors/> สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2567.

--‘Environmental Rights’ (Constitutional Revision in Japan Research Project) <https://www.crjapan.org/environmental-rights> สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2567.

--‘Nishhoken: Japanese sunshine rights / sunlight laws’ (the tokyo files: urban design) <https://thetokyofilesurbandesign.wordpress.com/2016/05/24/japanese-sunshine-rights/> สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2567.

Hirotaka Yoshizaki, ‘Japanese Courts Back the Right to Sunshine’ (The New York Times, 18 July 1976) < https://www.nytimes.com/1976/07/18/archives/japanese-courts-back-the-right-to-sunshine-a-longtime-resident.html > สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2567.

HKRUK II (CHC) Ltd v Heaney (2010) EWHC 2245 (Ch).

Louise George Kittaka, ‘New buildings can take the sunshine out of life’ (thejapantimes, 24 August 2014) < https://www.japantimes.co.jp/community/2014/08/24/how-tos/new-buildings-can-take-sunshine-life/ > สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2567.

Neil Toner, ‘IT’S THE LAW: Rights to Light’ (Devonshires Solicitors LLP) < https://www.devonshires.com/wp-content/uploads/2016/06/ITL-Rights-to-Light.pdf > สืบค้นเมื่อ 29 กุมภาพันธ์ 2567.

เอกสารที่ออกโดยหน่วยงาน

ภาษาไทย

กองวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำนักนโยบายและแผนพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, แนวทางการศึกษาและการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมด้านการบดบังแสงอาทิตย์ และด้านการเปลี่ยนแปลงของลม จากการก่อสร้างอาคาร สำหรับรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการอาคาร การจัดสรรที่ดิน และบริการชุมชน < https://eiathailand.onep.go.th/?wpdmpro=18-guidelines-for-solar-obscuration-and-changes > สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2567.

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, รายงานการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2565 2566 < https://www.nhrc.or.th/NHRCT-Work/Situation.aspx> สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2567.

ต่างประเทศ

Law Commission, Law Commission Consultation Paper No 210 Rights to Light 2013 < https://www.lawcom.gov.uk/project/rights-to-light/ > สืบค้นเมื่อ 29 กุมภาพันธ์ 2567.

-- Law Commission Reforming the law Rights to Light 2014 < https://www.lawcom.gov.uk/project/rights-to-light/ > สืบค้นเมื่อ 29 กุมภาพันธ์ 2567.

RICS, RICS guidance note: Rights of light 2nd edition 2016 <https://www.rics.org/content/dam/ricsglobal/documents/standards/March_2016_Rights_Of_Light_2nd_Edition.pdf> สืบค้นเมื่อ 2 พฤษภาคม 2567.

เอกสารปฐมภูมิ
ภาษาต่างประเทศ

Charter of The United Nations and Statute of The International Court of Justice (adopted 26 June 1945, entered into force 24 October 1945) 1 UNTS XVI.

International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (adopted 16 December 1966, entered into force 3 January 1976) 993 UNTS 3 (ICESCR).

UN ‘Report of The United Nations Conference on The Human Environment’ (1972) UN DOC A/CONF.48/14/Rev/1.

Universal Declaration of Human Rights (adopted 10 December 1948 UNGA Res 217 A (III) (UDHR)) art 25.

UNGA ‘The human right to a clean, healthy and sustainable environment’ (1 August 2022) UN Doc A/RES/76/300.

World Health Assembly, ‘Twenty-third World Health Assembly, Geneva, 5-22 May 1970: part II: plenary meetings: verbatim records: committees: summary records and reports’ (Official records of the World Health Organization p.540)

กฎหมายภายในต่างประเทศ

The Prescription Act 1832 article 3.

The Constitution of Japan article 13.